

Nota van antwoord

Zienswijzen windenergie

Kapelle

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

31 januari 2020

Definitief

Identificatie

Projectnummer

Status: Definitief

Datum:

31-01-2020

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding en procedure	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Procedure	1
1.3	Binnengekomen zienswijzen	2
2	Zienswijzen	3
2.1	Methode	3
2.2	Veiligheidsregio Zeeland	3
2.3	Gemeente Borsele	5
2.4	Waterschap Scheldestromen	5
2.5	Indiener zienswijze 1	7
2.6	Indiener zienswijze 2	7
2.7	Indiener zienswijze 3	8
2.8	Indiener zienswijze 4	9
2.9	Tennet TSO	10
2.10	ZEBRA Gasnetwerk B.V	11
2.11	Zeeland Refinery N.V., Total Opslag en Pijpleidingen Nederland N.V.	16
2.12	Evides DNWG	16
2.13	DOW Benelux B.V.(Kaan consultancy)	19
2.14	Gebr. Gresnigt Holding b.v., kreekweg 2, 4421 RV Kapelle	19
3	Aanvullingen n.a.v. zienswijzen	25
3.1	Samenvatting	25

1 INLEIDING EN PROCEDURE

1.1 Inleiding

Windpark Willem-Annapolder

In 2003 is het windpark Willem-Annapolder (hierna windpark WAP), bestaande uit 10 windturbines, in de gemeente Kapelle gerealiseerd. Het huidige windpark WAP staat dus reeds 16 jaar. De locatie en de huidige in de markt verkrijgbare typen windturbines staan het toe om met een nieuw windpark een hogere energieopbrengst te genereren en daarmee een grotere bijdrage te leveren aan de doelstellingen voor opwek van hernieuwbare elektriciteit. Zeeuwind is om die reden voornemens om Windpark WAP op te schalen in een nieuw windpark van circa 4 - 5 moderne en grotere windturbines inclusief alle bijbehorende elektrische en civiele infrastructuur.

Windpark Kapelle-Schore

In 1997 zijn twee windturbines langs de Schoorse Zeedijk ten zuiden van Schore gerealiseerd. Deze windturbines zijn inmiddels 21 jaar in bedrijf en E-Connection Project BV is voornemens deze windturbines te vervangen en op te schalen. Tegelijkertijd zal op de huidige locatie een dijkverzwaring worden uitgevoerd, waardoor de eventuele nieuwe windturbines en bijbehorende infrastructuur mogelijk op een andere locatie in de buurt gerealiseerd moeten worden.

Initiatief windpark Landmanslust

Tussen de locaties van windpark WAP en windpark Kapelle-Schore, in de polder tussen de Langeweg, de weg langs de zeedijk en het kassencomplex van Season B.V. is ten slotte een derde partij, Windforce 11 BV, voornemens om twee nieuwe windturbines met bijbehorende infrastructuur te realiseren.

Om deze ontwikkelingen mogelijk te maken wordt een milieueffectrapportage (MER) opgesteld. De notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) voor deze MER heeft ter inzage gelegen voor zienswijzen. Dit document vormt de beantwoording van de binnengekomen zienswijzen.

1.2 Procedure

Vanaf 23 oktober 2019 heeft de concept NRD Windenergie Kapelle gedurende zes weken ter inzage gelegen. Daaraan voorafgaand heeft op 21 oktober 2019 een openbare informatieavond plaatsgevonden rond de start van de procedure en de NRD in De Heyzon, te Kapelle. Op 22 oktober 2019 hebben de drie initiatiefnemers hun plan gepresenteerd aan de gemeenteraad in een openbare raadsvergadering. Op de concept NRD zijn zienswijzen ingediend. In dit document zijn de ingediende zienswijzen verzameld en beantwoord.

1.3 Binnengekomen zienswijzen

Er zijn in totaal 13 zienswijzen binnengekomen. Daarvan zijn er drie reacties van een vooroverleg-instantie en zijn tien zienswijzen van particulieren of bedrijven ontvangen. Het betreft de volgende:

Reacties van publieke instanties:

1. Veiligheidsregio Zeeland; Postbus 8016 4330 EA Middelburg
2. Gemeente Borsele; Stenevate 10, 4451 KB Heinkenszand
3. Waterschap Scheldestromen; postbus 1000, 4330 ZW Middelburg

De provincie Zeeland heeft schriftelijk laten weten geen zienswijze in te dienen.

Reacties van overige rechtspersonen:

4. Indiener zienswijze 1
5. Indiener zienswijze 2
6. Indiener zienswijze 3
7. Indiener zienswijze 4
8. Tennet; Postbus 718, 6800 AS Arnhem, Nederland
9. DOW Benelux B.V. (Kaan consultancy); De Stelle 30, 4464BP Goes
10. Evides N.V. (ingediend door DNWG Infra B.V.); Postbus 399, 4460 AT Goes
11. Gasnetwerk B.V. (ingediend door DNWG Infra B.V.); Postbus 399, 4460 AT Goes
12. Zeeland Refinery N.V./ Total Opslag en Pijpleidingen Nederland N.V. (ingediend door DNWG Infra B.V.); Postbus 399, 4460 AT Goes
13. Gebr. Gresnigt Holding b.v.; Kreekweg 2, 4421RV Kapelle

In deze nota worden de zienswijzen per ingediende zienswijze beantwoord.

2 ZIENSWIJZEN

2.1 Methode

Onderstaand zijn de uit de zienswijzen afgeleide vragen en punten opgenomen, waarbij deze per individueel punt beantwoord zijn. Hiervoor zijn de ingediende zienswijzen opgeknipt om de beantwoording zo overzichtelijk mogelijk te maken.

2.2 Veiligheidsregio Zeeland

Aanwezigheid risicobronnen

Binnen het plangebied van windpark Willem-Annapolder bevinden zich de volgende risicobronnen ten aanzien van externe veiligheid:

- 1) Inrichtingen met gevaarlijke stoffen
 - a) Rioolwaterzuiveringsinstallatie
In het zuiden van het plangebied bevindt zich een Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) van het Waterschap Scheldestromen. De RWZI beschikt over een methaan opslag. De 10-6 contour van de methaan opslag reikt niet tot buiten de inrichtingsgrenzen.
 - b) Meet- en regelstation Gasunie
In het westen van het plangebied bevindt zich een meet- en regelstation van de Gasunie. Het meet- en regelstation beschikt over een gasreducerstation. De 10-6 contour van het gasreducerstation reikt niet tot buiten de inrichtingsgrenzen.
- 2) Buisleidingen met gevaarlijke stoffen
 - a) Ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding
Vanaf het meet- en regelstation loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding door het midden van het plangebied.
 - b) Ondergrondse Propyleenleiding DOW
Langs de noordgrens van het plangebied loopt een ondergrondse hogedruk propyleentransportleiding van DOW.
- 3) Dijklichamen en waterkeringen
 - a) Zeedijk
Aan de zuidkant van het plangebied bevindt zich een zeedijk.

Binnen het plangebied van windpark Kapelle-Schore bevinden zich de volgende risicobronnen ten aanzien van externe veiligheid:

- 1) Buisleidingen met gevaarlijke stoffen
 - a) Ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding
Langs de noordoostgrens van het plangebied loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding van Gasunie.
 - b. Ondergrondse Propyleenleiding DOW
Langs de noordoostgrens van het plangebied loopt een ondergrondse hogedruk propyleentransportleiding van DOW.
- 2) Dijklichamen en waterkeringen
 - a. Zeedijk
Aan de zuidkant van het plangebied bevindt zich een zeedijk.

Binnen het plangebied van windpark Landmanslust bevinden zich de volgende risicobronnen ten aanzien van externe veiligheid:

1. Buisleidingen met gevaarlijke stoffen
 - a) Ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding
Langs de noordgrens van het plangebied loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding van Gasunie.
 - b) Ondergrondse Propyleenleiding DOW
 - a) Langs de noordgrens van het plangebied loopt een ondergrondse hogedruk propyleentransportleiding van DOW.
2. Hoogspanningsinfrastructuur
 - a) Tennet Hoogspanningsverbinding
In het noordoosten van het plangebied bevindt zich een hoogspanningsverbinding van Tennet.
- 3) Dijklichamen en waterkeringen
 - a) Zeedijk
Aan de zuidkant van het plangebied bevindt zich een zeedijk.

Wij adviseren u het volgende: Om het milieueffectenrapport op te laten stellen zoals beschreven in de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Windenergie Kapelle. In het plangebied van de drie windpark initiatieven bevinden zich namelijk enkele risicobronnen die relevant zijn voor externe veiligheid.

Het milieueffectenrapport zoals beschreven in de notitie geeft voldoende inzicht in de mogelijke effecten van de initiatieven op de externe veiligheid en de minimale afstanden waarop windturbines geplaatst moeten worden ten opzichte van de hierboven beschreven risicobronnen.

Antwoord: de benoemde risicobronnen zijn in beeld en mogelijke effecten op deze risicobronnen worden zoals beschreven in de NRD onderzocht.

Brandscenario's

Op het gebied van de beheersbaarheid in het plangebied adviseren wij u de kans op en effecten van een brandscenario in de windturbines nader te onderzoeken. Brand in de gondel kan het falen van een windturbine, met invloed op de omgeving, tot gevolg hebben. Gelet op de hoogte van de gondels, bovenaan de mast van de windturbines, is de bestrijding van een gondelbrand door de brandweer vrijwel onmogelijk. Het is daarom noodzakelijk dat onderhoudsmonteurs zichzelf te allen tijde in veiligheid kunnen brengen. Wij adviseren u te onderzoeken hoe eventueel aanwezige onderhoudsmonteurs zichzelf in veiligheid kunnen brengen.

Antwoord

Op het gebied van brandveiligheid worden door de windturbinefabrikanten strenge eisen gesteld aan de installaties en opleiding van het personeel. Zo is een brandblusinstallatie aanwezig in de windturbine en nemen monteurs bij werkzaamheden een mobiele brandblusser mee. Bovendien bevat de windturbinegondel een noodluik met daarin de benodigde apparatuur

om te kunnen afdalen aan de buitenzijde van de windturbine. Er wordt in het kader van het MER geen onderzoek gedaan naar deze aspecten, aangezien dit niet tot de scope van een milieueffectrapport hoort en ook middels algemene regels (bouwbesluit en arbo wetgeving) geborgd is.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.3 Gemeente Borsele

Zienswijze

Gemeente Borsele vertrouwt erop ook verder in het traject actief te worden geïnformeerd en heeft kennis genomen van de concept NRD. En daarmee met de milieueffecten die betrokken gaan worden in de planMER (milieueffecten en beoordeling van de locatiealternatieven) en in de ProjectMER (milieueffecten inrichtingsalternatieven). Wij zijn van mening dat dit voor de gemeente Borsele compleet is. En hebben hierop geen aanvullingen.

Antwoord

Zienswijze ter kennis aangenomen. We zullen gemeente Borsele actief blijven informeren.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.4 Waterschap Scheldestromen

Positie windturbines in relatie tot eigendommen waterschap

Op basis van het kaartmateriaal kunnen wij geen inschatting maken van de positie van de windturbines voor onze wegen, sloten en dijklichamen.

Antwoord

In het milieueffectrapport wordt onderzoek gedaan naar de effecten op externe veiligheid en dijkveiligheid. Hiervoor zullen de windturbineposities in relatie tot de genoemde infrastructuur worden bekeken en wordt onderzocht welke effecten te verwachten zijn. In het MER zal gedetailleerd kaartmateriaal worden opgenomen.

Overdraai

Voor de positie van de windturbines is het volgende van belang. De rotorbladen van de windturbines mogen niet over de wegen van het waterschap reiken, vanwege de verkeersveiligheid.

Antwoord

In het MER zal worden onderzocht of dit aan de orde is en welke effecten dit tot gevolg heeft. Getoetst zal worden aan vigerende wet- en regelgeving. Indien uit de onderzoeken blijkt dat een vergunning of ontheffing nodig is, zal deze worden aangevraagd.

Invloedsfeer waterkeringen

De windturbines mogen niet in de invloedssfeer van de waterkeringen staan in verband met de stabiliteit van de waterkering (1 staat daar waarschijnlijk in).

Antwoord

In het MER zal worden onderzocht of er windturbines binnen de beschermingszone van de waterkering zijn gepositioneerd en welke effecten de bouw en exploitatie van windturbines mogelijk voor de waterkering heeft. De effecten zullen getoetst worden aan de vigerende wet- en regelgeving op dit punt. Indien uit de onderzoeken blijkt dat een vergunning of ontheffing nodig is, zal deze worden aangevraagd.

Afstand tot oppervlaktewater

Met de plaatsing van de windturbines is ook de afstand tot het oppervlaktewatersysteem van belang. (7 meter uit de insteek van de watergangen).

Antwoord

In het MER zal worden onderzocht of dit aan de orde is en welke effecten dit tot gevolg heeft. Getoetst zal worden aan vigerende wet- en regelgeving.

Toepassing keur

Naast bovenstaande opmerkingen is de Keur van toepassing. Hierin staan verdere details die voor de studie op milieueffecten minder van belang zijn, maar bij de uitvoering wel van invloed zijn.

Antwoord

In het m.e.r. wordt een hoofdstuk met beleidskaders en wet- en regelgeving opgenomen die relevant zijn voor het ontwikkelen van windenergie in het plangebied.

RWZI en biogasinstallatie

Naast deze opmerkingen zijn we ook benieuwd naar de studie. Bij de RWZI Terneuzen staan ook dergelijke windturbines. Daar is in het verleden bij storm een rotorblad gebroken. De RWZI in Kapelle bevat ook een biogasinstallatie. Wij voorzien hier risico's met de windturbines. Wij willen daarover graag nog in gesprek met de initiatiefnemer.

Antwoord

In het kader van het MER wordt een risicoanalyse uitgevoerd conform het handboek risicozonering windturbines. De biogasinstallatie maakt onderdeel uit van de risicoanalyse, aangezien dit een van de risicovolle objecten in de omgeving is. De uitkomsten van dit onderzoek zullen met het Waterschap worden gedeeld en ook in het MER worden opgenomen.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.5 Indiener zienswijze 1

Mee profiteren gemeenschap

Hoogte van de turbines zijn een doorn in het oog. Gemeenschap moeten kunnen meeprofitieren van de winsten van het nieuwe windpark. Suggestie: duidelijk maken aan de investeerders dat net zoals het dorp Anna Jacobapolder de gemeenschap moet mee profiteren van deze aantasting van het landschap. In Anna Jacobapolder voorzag het consortium van investeerders van de molens op de Krammer ook het hele dorp van zonnepanelen.

Antwoord

De exacte hoogte van de turbine wordt in een later stadium bepaald en is nu nog niet definitief vastgelegd. Dit wordt in de nog op te stellen bestemmingsplannen vastgelegd. De afmetingen waaraan nu gedacht wordt zijn opgenomen in de alternatieven die onderzocht worden in het project-MER en zijn opgenomen in de NRD in hoofdstuk 4.

Er wordt momenteel gewerkt aan een Windenergiefonds om ook de omgeving mee te laten profiteren van het windpark. De definitieve invulling van dit windfonds wordt nader uitgewerkt. Dit is echter geen onderdeel van het MER.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.6 Indiener zienswijze 2

Mogelijkheden plaatsing windturbine

Indiener wil reageren op de NRD van de geplande windmolens in de gemeente Kapelle en is eigenaar van enkele percelen landbouwgrond aan de Eeweg te Schore. Indiener is van mening dat de locatie mogelijk geschikt is voor het plaatsen van een windmolen en vraagt toestemming om op die locatie een windmolen te plaatsen.

Antwoord

Het afgeven van een vergunning tot het plaatsen van een windturbine is onderdeel van de nog te doorlopen ruimtelijke- en vergunningenprocedure, niet van de milieueffectrapportage. De ruimtelijke procedure voor het windpark Kapelle Schore wordt nog niet gestart vanwege de mogelijke effecten van de nog te realiseren dijkverzwaring van de zeedijk. Pas nadat daarover duidelijkheid is, zal met indiener afstemming plaatsvinden over (on)mogelijkheden vanwege onder andere dijkverzwaring, afstanden tot wegen, hoogspanningsinfrastructuur en leidingen.

Om rekening te kunnen houden met de eventuele realisatie van een windturbine op de percelen van indiener, zal het te onderzoeken plangebied voor windpark Kapelle-Schore in het plan-m.e.r. worden uitgebreid. Dit betekent echter niet dat de gemeente daarmee ook voornemens is planologische medewerking te verlenen. Evenmin betekent dit dat de gemeente met het uitbreiden van het te onderzoeken gebied daarmee ook een windturbine aan het plan toevoegt. Over locaties en aantallen kan pas in een latere fase een besluit worden genomen.

Conclusie

De zienswijze leidt tot een aanvulling op de NRD. Zie voor details 3.1.

2.7 Indiener zienswijze 3

Waardevermindering en landschap

De woning van indiener aan de Kreekweg 1 (hierna: 'de woning') ligt midden in de Willem-Annapolder, tussen de kassen van Seasun. Seasun is een groot glastuinbouwbedrijf dat tomaten en paprika's teelt. Indiener is eigenaar van een perceel, kadastraal bekend als Kapelle G 701, gelegen aan de Kreekweg. Buiten het feit dat windturbines waardevermindering van de onroerende goederen tot gevolg zal hebben, brengen windturbines ook aanzienlijke milieueffecten met zich mee. Deze milieueffecten dienen goed onderzocht te worden. Wij zullen hierna ingaan op de gevolgen voor het nabij gelegen Natura 2000—gebied, het geluidsaspect en het landschappelijk effect. Het navolgende geldt met name voor de milieueffecten zoals die ervaren worden door indiener.

Antwoord

In het geval waardevermindering aan de orde is, is de wettelijke planschaderegeling van toepassing. In de huidige fase (NRD) is dit echter nog niet aan de orde.

Ecologie - Natura 2000—gebied

Het Natura 2000-gebied de Westerschelde & Saeftinghe ligt op steenworpafstand van de woning en de Willem-Annapolder. Niet in de NRD bij de omschrijving van de plan-m.e.r. genoemd, maar mogelijk zeer relevant voor het behoud van dit Natura 2000—gebied, is het negatieve effect dat de stikstofdepositie die door de (aanleg van) de windparken ontstaat. Wij verzoeken dat dit aspect wordt meegenomen in de plan-m.e.r.

Antwoord

In het kader van het MER zal een natuurtoets worden opgesteld, waarin effecten op beschermde soorten en gebieden uitgebreid worden onderzocht. Effecten van stikstofdepositie maken daar onderdeel van uit.

Leefomgeving – geluid

Doordat zowel aan de westzijde (WAP) als aan de oostzijde (Windpark Landmanslust) van de woning windparken zijn voorzien, zal de (cumulatieve) geluidsbelasting op de woning naar verwachting aanzienlijk toenemen. Dit ook door de bijzondere omstandigheid dat de woning zich bevindt tussen glazen kassen, die wellicht een versterkend geluidseffect zullen hebben. Daarom verzoeken wij dat deze bijzondere omstandigheid in relatie tot geluidshinder wordt meegenomen in de plan-m.e.r. en de project—m.e.r.

Antwoord

In het kader van het MER zal een akoestisch onderzoek worden opgesteld, waarin effecten op geluidgevoelige objecten uitgebreid worden onderzocht. Daarbij is de aanwezige omgeving en ondergrond een van de parameters in het rekenmodel. Eventuele cumulatieve effecten worden hierin ook meegenomen.

Landschap

Gelet op het voorgaande zijn wij van mening dat de effecten van twee windparken in de Willem-Annapolder aanzienlijk zullen zijn. Dat geldt ook voor de landschappelijke aspecten: het karakter van de Willem-Annapolder zal met twee windparken aanzienlijk veranderen. Daarom verzoeken wij het college om in ieder geval niet langer de locatie ten oosten van de woning (Windpark Landmanslust) te overwegen als locatie voor een windpark dan wel alternatieve locaties in hernieuwde overweging te nemen en te laten onderzoeken in de plan-m.e.r.

Antwoord

In het milieueffectrapport komt het onderwerp landschap uitvoerig aan bod. De drie projecten worden in gezamenlijkheid in het planMER beoordeeld, conform het toetsingskader zoals beschreven in de NRD. Mede aan de hand van de uitkomsten van het milieueffectrapport zal het college een besluit nemen over de aanvaardbaarheid van effecten op het landschap.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.8 Indiener zienswijze 4

Leefbaarheid

Indiener zienswijze 4 heeft namens buurtschap Eversdijk gereageerd op de concept NRD. De inwoners van het buurtschap willen hun omgeving graag leefbaar houden. Feitelijk zal de komst van grotere windmolens de leefbaarheid niet ten goede komen, gezien de horizonvervuiling en de overlast van slagschaduw. Graag willen we met u in gesprek hoe we de achteruitgang in leefbaarheid kunnen compenseren. Zelf hebben wij al talloze ideeën over compensatie op gebied van leefbaarheid. Wij hopen dat deze zienswijze u kan overtuigen van de achteruitgang in leefbaarheid van het buurtschap.

Antwoord

De effecten op het landschap en de mogelijke effecten van geluid- en slagschaduw zullen in het MER worden onderzocht. Wat betreft compensatie en leefbaarheid wordt aangegeven dat een windfonds wordt opgericht om de opbrengsten uit het windpark mede ten goede te laten komen aan de omgeving. De definitieve invulling van het windfonds wordt nader uitgewerkt. Dit is echter geen onderdeel van het MER.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.9 Tennet TSO

Leveringszekerheid

In de nabijheid van de plangebieden bevinden zich een tweetal hoogspanningsverbindingen die van invloed kunnen zijn op deze parken.

- 380.000 Volt Kreekrak - Borssele;
- 150.000 Volt Nishoek - Willem Anna Polder

Bij de Elektriciteitswet 1998 (de "E-wet") is TenneT aangewezen als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet. Zij is daarmee verantwoordelijk voor een ongestoorde werking van dit net. Een zeer belangrijke kerntaak van TenneT is dan ook het optimaal beheren, onderhouden en veiligstellen van nieuw te realiseren en gerealiseerde assets ten behoeve van een ongestoorde ligging daarvan gedurende de gehele levensfase. Uitgangspunt is dat deze vitale en zware infrastructuur een gepaste bescherming kent, verankerd in een duurzaam liggingsregime. De aanwezigheid van deze hoogspanningsverbinding kan beperkingen opleveren voor het gebruik van de gronden. Hierbij zijn onder meer aspecten aan de orde waaronder de veiligheid van personen en goederen, de aan te houden veiligheidsafstanden, de bereikbaarheid van de hoogspanningsverbindingen en de benodigde ruimte voor het uitvoeren van onderhouds- en herstelwerkzaamheden. De hoogspanningsverbindingen van TenneT, zowel boven- als ondergronds, zijn ruimtelijk relevant.

Voor de Willem Annapolder worden de 10 bestaande turbines vervangen door 4 á 5 grotere turbines. Het exacte turbinetype is op dit moment nog niet bekend.

In tabel 3.1 staan alternatieven van 150 of 190 meter tiphoogte. Voor het plangebied Kapelle Schore worden de twee bestaande turbines eveneens vervangen door 2 grotere en eventueel moeten deze verplaatst worden vanwege de dijkverzwaring. TenneT acht het risico van windturbines op hun infrastructuur aanvaardbaar wanneer wordt voldaan aan de afstanden zoals die vermeld staan in het handboek Risicozonering Windturbines (opgesteld in opdracht van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). Wij adviseren daarom om minimaal deze afstanden aan te houden. Ervan uitgaande dat er op voldoende wijze rekening wordt gehouden met de hoogspanningsverbinding en over de mogelijkheid van het aansluiten van deze parken, hebben wij verder geen opmerkingen op genoemd concept.

Antwoord

In het kader van het MER wordt een risicoanalyse uitgevoerd conform het handboek risicozonering windturbines. Hierin wordt ook onderzocht welke effecten mogelijk optreden op de aanwezige hoogspanningsverbindingen.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.10 ZEBRA Gasnetwerk B.V

Gegevens windturbines niet bekend

Uit de stukken maken wij op dat de beoogde windparken door 3 partijen wordt ontwikkeld. Voor Windpark Willem-Annapolder worden 10 bestaande windturbines (met tiphoogte van 96 meter) teruggebracht naar 4 grotere windturbines (met tiphoogte van 180 meter) door Zeeuwind. Er zijn 2 nieuwe molens beoogd op de locatie Landmanslust door Windforce-11. Tenslotte worden de 2 turbines op de locatie Kapelle-Schore vervangen door E-connection. Uiteindelijk zijn in totaal 8 windturbines beoogd. In het rapport van Pondera Consult voor het Windpark Willem-Annapolder, conceptversie 2.0 van 8 oktober 2019 wordt in tabel 3.1 (te onderzoeken inrichtingsalternatieven) een maximale tiphoogte van 190 meter genoemd. Terwijl op de site gesproken wordt van een tiphoogte van 180 meter. De tiphoogte, ashoogte en rotordiameter van de windturbines per locatie is voor ons niet duidelijk. Graag ontvangen wij de windturbinegegevens per locatie, met name voor de locatie 'Landmanslust'.

Antwoord

In het MER worden er meer alternatieven onderzocht met een bandbreedte van afmetingen zoals beschreven in de NRD. De exacte afmetingen en de turbine type zijn op dit moment nog niet bekend, maar zullen bij vaststelling van een bestemmingsplan worden vastgelegd.

Afstemming met leidingeigenaar

Zoals u weet is het een taak van de leidingeigenaar/exploitant om de leiding veilig, niet verstorend en duurzaam en volgens de wettelijk eisen en voorwaarden in bedrijf te hebben, waarbij de schade voor mens en milieu en directe omgeving van de buisleiding, tot een minimum wordt beperkt. Het bevoegd gezag dient zelf ook de nodige acties te ondernemen om de benodigde kennis te vergaren, door de relevante feiten en alle belanghebbenden in kaart te brengen (artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht). Vervolgens geeft de initiatiefnemer het volgende aan:

“Windforce-11 wil graag windparken ontwikkelen in samenspraak met de omgeving. Daarom hechten we waarde aan overleg met omwonenden en dorpsraden. We betrekken hen actief bij het windpark voor en tijdens de vergunningsprocedure. (...)” Tot op heden zijn de leidingenbeheerders hier (nog) niet bij betrokken. Naar onze mening dienen de leidingexploitanten te worden betrokken als belanghebbenden. Doel daarvan is om objectief vast te kunnen stellen onder welke voorwaarden, bijvoorbeeld door het nemen van mitigerende maatregelen, de faalkans van de leidingen aanvaardbaar blijft. Graag worden wij als leidingexploitant/beheerder benaderd om het e.e.a. goed af te stemmen.

Antwoord

In het MER worden de mogelijke effecten op de waterleidingen beschouwd. Indien hierbij nadere informatie benodigd is vanuit de leidingbeheerders zal de opsteller van het onderzoek hierover nader contact met u opnemen.

Risico's in kaart brengen

Verder verzoeken wij u, dan wel de initiatiefnemer, te (laten) onderzoeken of er sprake is:

- a) van een (toegevoegde) risico danwel knelpunt van het windpark op de ondergrondse leidingen en
- b) te berekenen of en wat de faalfrequenties van de turbines voor de leidingen zijn en/of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn en
- c) met de leidingbeheerder af te stemmen in hoeverre de (risico's) en/of de eventueel te nemen mitigerende maatregelen acceptabel zijn danwel passen binnen het risicomanagementsysteem van de betreffende netbeheerder. Wij zijn van mening dat het bevoegd gezag nog geen oordeel kan vormen, omdat nog niet duidelijk is wat de toevoeging van de faalkans is en u daarom onzes inziens nog geen standpunt kan innemen over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's.

Antwoord

In het kader van het MER worden de risico's in kaart gebracht en getoetst aan geldende wet- en regelgeving. Indien blijkt dat mitigerende maatregelen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving, moeten deze worden genomen. Het bevoegd gezag neemt nog geen standpunt in over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's aangezien het onderzoek nog moet worden uitgevoerd, maar zal uiteindelijk toetsen aan de wet- en regelgeving op dit punt. Hierbij wordt, conform opgenomen in de NRD, aangesloten bij de methodiek zoals opgenomen in het Handboek risicozonering windturbines.

Handboek risicozonering

Het Handboek risicozonering windturbines wordt beschouwd als een leidraad, maar het is geen wet. Hieruit zal blijken of de turbines binnen de veiligheidsafstand van de buisleidingen zijn beoogd. Vervolgens zal voor de berekening uitgegaan dienen te worden van een 'overtoeeren/worstcase – scenario'. Wij verzoeken u daarom vooraf bij het vaststellen van het plan dit scenario in overweging mee te nemen. Daarbij achten wij een toename van het risico/ effecten ontoelaatbaar, ook indien deze de richtwaarde van de 10%-norm (volgens het handboek) niet overschrijden. Het bevoegd gezag kan om gewichtige redenen besluiten van de richtwaarde af te wijken. Zolang niet duidelijk is wat de toevoeging van de faalkans zal zijn, is dit een gewichtige reden om af te wijken van het plan.

Antwoord

In het kader van het MER wordt een risicoanalyse uitgevoerd conform het handboek risicozonering windturbines. Hierbij wordt de situatie 'overtoeeren' gehanteerd als identificatieafstand. Vervolgens zal, indien er risicovolle objecten binnen de identificatieafstand aanwezig zijn, aan de hand van de in het handboek beschreven rekenmodellen en formules een trefkansanalyse worden uitgevoerd. Hierbij worden de algemeen geaccepteerde en in het handboek beschreven richtwaardes aangehouden. De methodiek uit dit handboek is algemeen geaccepteerd als methode voor een dergelijk onderzoek en heeft diverse malen de toets der

kritiek van de Raad van State doorstaan. Wij zien dan ook geen reden om een ander toetsingskader te hanteren voor de windparken in Kapelle.

Domino-effecten

In het plangebied is sprake van een cumulatie van verschillende risico verhogende objecten. Wij willen u erop attenderen dat in het geval de nabijgelegen buisleiding wordt beschadigd door een falende windturbine of een ander onderdeel van een windturbine, er mogelijke een 'domino-effect' van risico's kan ontstaan. Indirecte risico's worden niet geregeld in de wet, hiervoor is aan het bevoegd gezag een zekere mate van beoordelingsvrijheid gelaten. Wij zijn van mening dat het bevoegd gezag nog geen oordeel kan vormen, omdat nog niet duidelijk is wat de toevoeging van de faalkans is en u daarom onzes inziens nog geen standpunt kan innemen over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's.

Antwoord

In het kader van het MER worden de risico's in kaart gebracht en getoetst aan geldende wet- en regelgeving. Indien blijkt dat mitigerende maatregelen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving, worden deze genomen. Indien relevante cumulatieve effecten aan de orde zijn, worden deze beschouwd. Het bevoegd gezag neemt nog geen standpunt in over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's aangezien het onderzoek nog moet worden uitgevoerd.

Brandweer advies

Ook kunnen wij uit de ter inzage liggende stukken niet opmaken of de regionale brandweer in de gelegenheid is gesteld om ter verantwoording van het groepsrisico advies uit te brengen. Wij verwijzen u naar artikel 12 lid 2 van het Bevb.

Antwoord

In het kader van de besluitvorming rondom de nog op te stellen bestemmingsplannen en vergunningen zullen de wettelijke vooroverleg partners om advies worden gevraagd. Dit is nog niet aan de orde in het kader van de NRD. Wel heeft de Veiligheidsregio reeds een reactie op de NRD gegeven (zie elders in deze Nota van antwoord), waaruit blijkt dat zij zich kunnen vinden in de voorgestelde onderzoeksmethode.

Zakelijk recht

Wellicht ten overvloede attenderen wij u erop dat de in het plangebied gelegen ondergrondse infrastructuur te allen tijde vrij toegankelijk dient te zijn (zakelijk recht dan wel vergunning), zowel tijdens als na de werkzaamheden.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport wordt dit aspect niet nader beschouwd.

Aanpassingen aan infrastructuur

De infrastructuur dient op alle plaatsen waar de ligging in het gedrang komt te worden aangepast, (verlegd) of beschermd. Graag treden wij in nader overleg met u en of de initiatiefnemers om te bepalen welke aanpassingen noodzakelijk zijn.

Antwoord

Indien uit het MER blijkt dat er aanpassing nodig zijn, dan zal met de leidingbeheerder contact worden opgenomen.

Maatschappelijke kosten

Vanuit maatschappelijk oogpunt is het voor alle partijen beter dat het plan zo ontwikkeld wordt dat de ondergrondse infrastructuur zoveel mogelijk kan blijven liggen en er geen omlegging en/of extra maatregelen noodzakelijk zijn. Hier komt bij dat de omvang van de benodigde voorbereiding- en uitvoeringstijd groot is en de (financiële/maatschappelijke) gevolgen van de noodzakelijke werkzaamheden groot kunnen zijn. Indien de beoogde windturbines/parken 'Landsmanlust' zal worden gerealiseerd conform de (...) valt aan het treffen van maatregelen niet te ontkomen. Te denken valt aan het nemen van preventieve, maar ook aan repressieve (beheers) maatregelen.

Antwoord

Op dit moment is niet bekend of en welke eventueel maatregelen benodigd zijn. Indien uit het MER blijkt dat er aanpassing nodig zijn dan zal met de leidingbeheerder contact worden opgenomen.

Kosten voor aanpassingen

De kosten voor de maatregelen die genomen moeten worden, dienen door u, dan wel de initiatiefnemer, gedragen te worden.

Antwoord

Dit is geen onderdeel van het MER.

Advies exploitanten

Middels een (aanvullend) onderzoek dient te worden bepaald of de plaatsing van de windturbine(s) een mogelijk extra risico toevoegt voor de leiding en of dit risico toelaatbaar is en acceptabel wordt geacht door de netbeheerder/ exploitant. Wij verzoeken u daarna advies in te winnen bij de buisleidingexploitanten alvorens u over gaat tot vaststelling van het plan.

Antwoord

In het kader van het MER worden de risico's in kaart gebracht en getoetst aan geldende wet- en regelgeving. Indien blijkt dat mitigerende maatregelen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving, worden deze genomen. Indien significante risico's worden verwacht zal het bevoegd gezag advies inwinnen bij de leidingbeheerder.

Faalkansberekening

Er dient voor de objecten in de nabijheid van de nieuw te plaatsen windturbine(s) een faalkansberekening te worden uitgevoerd, waarbij er naar onze mening geen sprake mag zijn van een toename van de individuele faalkans, ook niet wanneer deze onder de 10%-norm blijft, zolang niet duidelijk is wat het domino- en cumulatie-effect zal zijn;

Antwoord

In het kader van het MER wordt een risicoanalyse uitgevoerd conform het handboek risicozonering windturbines. Hierbij wordt de situatie 'overtieren' gehanteerd als identificatieafstand. Vervolgens zal, indien er risicovolle objecten binnen de identificatieafstand aanwezig zijn, aan de hand van de in het handboek beschreven rekenmodellen en formules een trefkansanalyse worden uitgevoerd. Hierbij worden de algemeen geaccepteerde en in het handboek beschreven richtwaardes aangehouden. De methodiek uit dit handboek is algemeen geaccepteerd als methode voor een dergelijk onderzoek en heeft diverse malen de toets der kritiek van de Raad van State doorstaan. Wij zien dan ook geen reden om een ander toetsingskader te hanteren voor de windparken in Kapelle. Indien relevante cumulatieve effecten aan de orde zijn, worden deze beschouwd.

Brandweer advies

De regionale brandweer en/of veiligheidsregio dient in de gelegenheid gesteld te worden om advies uit te brengen; dan wel aan te geven of en welke advies zij hebben uitgebracht, indien zij wel om advies zijn gevraagd.

Antwoord

De Veiligheidsregio Zeeland heeft een zienswijze gegeven op het concept van de NRD (zie onder 2.2). In het stadium van het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerpvergunningen wordt de VRZ om advies gevraagd.

Domino-effecten

Daarnaast dienen de mogelijke (domino)effecten van het falen van een turbine in de afweging prominent te worden meegenomen, evenals het eventueel heroverwegen van het vervangen van de windturbines.

Antwoord

Indien relevante cumulatieve effecten aan de orde zijn, worden deze beschouwd. De uiteindelijke uitkomsten van de onderzoeken en het milieueffectrapport vormen de grondslag voor het ruimtelijk plan, waarin een afweging wordt gemaakt over de aanvaardbaarheid van de windturbines.

Overwegingen bevoegd gezag

Graag ontvangen wij de overwegingen van het bevoegd gezag ten aanzien van het omgaan met risico's en externe veiligheid.

Antwoord

Zie antwoord onder 'faalkansberekening'.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.11 Zeeland Refinery N.V., Total Opslag en Pijpleidingen Nederland N.V.

Inhoudelijke overeenkomsten zienswijzen andere leidingeigenaren

De zienswijze van deze indiener is vrijwel gelijklopend met de zienswijze van Zebra Gasnetwerk. Voor de beantwoording wordt daarom op deze punten verwezen naar 2.10.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.12 Evides DNWG

Aanwezigheid waterleidingen

Het werken in de nabijheid van waterleidingen kan gepaard gaan met grote risico's. De leidingen kunnen (onder andere door graven, bronnering, plaatsen damwanden, heiwerkzaamheden of door grondaanvullingen) gaan schuiven waardoor grote wateroverlast en andere schade kan ontstaan. De waterleiding staat immers onder druk waardoor elke verandering of verstoring in de omgeving ernstige gevolgen kan hebben. Ook directe mechanische beschadiging kan dergelijke gevolgen met zich meebrengen. Het is daarom noodzakelijk de onderstaande voorwaarden stipt na te leven (zie lijst met voorwaarden Evides).

De tiphoogte, ashoogte en rotordiameter van de beoogde windturbines per locatie is voor ons niet duidelijk. Graag ontvangen wij de windturbinegegevens - met name voor de locatie 'Landmanslust en 'Schore' en wat de afstanden van de beoogde turbines tot de buisleidingen zullen zijn.

Antwoord

In het MER worden er meer alternatieven onderzocht met een bandbreedte zoals beschreven in de NRD. De exacte afmetingen en de turbine type zijn op dit moment nog niet bekend. De uiteindelijke afmetingen van de turbines worden vastgelegd in het nog op te stellen bestemmingsplan. Hierover zal u worden geïnformeerd.

Maatregelen en betrokkenheid leidingbeheerder

Gelet op de drinkwaterleveringszekerheid is het een taak van de leidingeigenaar/ beheerder om de leiding veilig, niet verstorend en duurzaam en volgens de wettelijk eisen en voorwaarden in bedrijf te hebben, waarbij de schade voor mens en milieu en directe omgeving van de buisleiding, tot een minimum wordt beperkt. Het bevoegd gezag dient zelf ook de nodige acties te ondernemen om de benodigde kennis te vergaren, door de relevante feiten en alle belanghebbenden in kaart te brengen (artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht). Naar onze mening dienen de leidingbeheerders en exploitanten te worden betrokken als belanghebbenden. Doel daarvan is om objectief vast te kunnen stellen onder welke voorwaarden, bijvoorbeeld door het nemen van mitigerende maatregelen, de faalkans van de leidingen aanvaardbaar blijft. Graag worden wij als leidingexploitant/ beheerder benaderd om e.e.a. goed af te stemmen.

Antwoord

In het MER worden de mogelijke effecten op de waterleidingen beschouwd. Indien hierbij nadere informatie benodigd is vanuit de leidingbeheerders, zal hierover door de opsteller van het MER contact met u worden opgenomen.

Risicobeoordeling

Verder verzoeken wij u, dan wel de initiatiefnemer, te (laten) onderzoeken of er sprake is:

- a) van een (toegevoegde) risico dan wel knelpunt van het windpark op de ondergrondse leidingen en
- b) te berekenen of en wat de faalfrequenties van de turbines voor de leidingen zijn en/of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn en
- c) met de leidingbeheerder af te stemmen in hoeverre de (risico's) en/of de eventueel te nemen mitigerende maatregelen acceptabel zijn dan wel passen binnen het risicomanagementsysteem van de betreffende netbeheerder. Wij zijn van mening dat het bevoegd gezag nog geen oordeel kan vormen, omdat nog niet duidelijk is wat de toevoeging van de faalkans is en u daarom onzes inziens nog geen standpunt kan innemen over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's.

Antwoord

In het kader van het MER worden de risico's in kaart gebracht en getoetst aan geldende wet- en regelgeving. Indien blijkt dat mitigerende maatregelen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving worden deze genomen. Het bevoegd gezag neemt nog geen standpunt in over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's aangezien het onderzoek nog moet worden uitgevoerd.

Kwetsbaarheid leidingen

De transport(distributie)waterleidingen zijn gelet op functie en de grootte (900 mm en 700mm) een essentiële schakel voor de drinkwaterleveringszekerheid. Bovendien bestaat een aantal van de transportwaterleidingen (gedeeltelijk) uit het materiaal Asbest Cement (AC). De AC-waterleidingen behoeven specifieke aandacht. Dit zeer kwetsbare materiaal verdraagt geen enkele zetting en dient uiterst zorgvuldig beschermd te worden. Werkzaamheden of transporten van zwaar materieel in de nabijheid van deze waterleidingen dienen derhalve uiterst zorgvuldig uitgevoerd te worden. Het uitvoeren van bijvoorbeeld heiwerkzaamheden in de nabijheid van de waterleiding kan omvangrijke schade veroorzaken. Daarbij is de toegang tot werkstroken en toegangsroutes ook van belang. Hier dient duidelijkheid in te komen.

Antwoord

Op dit moment zijn de exacte transportroutes en aanlegmethodes nog niet bekend. Op het moment dat dit bekend is zal u daarover worden geïnformeerd. Bij het vaststellen van de transportroutes zal zoveel mogelijk rekening gehouden worden met aanwezigheid van de leidingen en worden maatregelen genomen om schade te voorkomen indien dat nodig blijkt.

Zakelijk recht

Wellicht ten overvloede attenderen wij u erop dat de in het plangebied gelegen ondergrondse infrastructuur te allen tijde vrij toegankelijk dient te zijn (zakelijk recht dan wel vergunning), zowel tijdens als na de werkzaamheden.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport wordt dit aspect niet nader beschouwd.

Aanpassingen leiding

De infrastructuur dient op alle plaatsen waar de ligging in het gedrang komt te worden aangepast, (verlegd) of beschermd. Graag treden wij in nader overleg met u, dan wel de initiatiefnemers, om te bepalen welke aanpassingen noodzakelijk zijn.

Antwoord

Indien uit het onderzoek in het kader van het MER blijkt dat er aanpassing nodig zijn, dan zal met de leidingbeheerder contact worden opgenomen.

Maatschappelijke kosten

Vanuit maatschappelijk oogpunt is het voor alle partijen beter dat het plan zo ontwikkeld wordt dat de ondergrondse infrastructuur zoveel mogelijk kan blijven liggen en er geen omlegging en/of extra maatregelen noodzakelijk zijn. Hier komt bij dat de omvang van de benodigde voorbereiding- en uitvoeringstijd groot is en de (financiële/maatschappelijke) gevolgen van de noodzakelijke werkzaamheden groot kunnen zijn. Indien de beoogde windturbines/parken 'Landsmanlust' en 'Schore' zal worden gerealiseerd conform de afbeelding - en op de aangegeven (zoek)locaties – valt aan het treffen van maatregelen niet te ontkomen. Te denken valt aan het nemen van preventieve, maar ook aan repressieve (beheers) maatregelen.

Antwoord

Op dit moment is niet bekend of en welke eventueel maatregelen benodigd zijn. Indien uit het MER blijkt dat er aanpassing nodig zijn, dan zal met de leidingbeheerder contact worden opgenomen.

Kosten aanpassingen

De kosten voor de maatregelen die genomen moeten worden, dienen door u, dan wel de initiatiefnemer, gedragen te worden.

Antwoord

Dit is geen onderdeel van het MER.

Voorwaarden leidingbeheerder

Volledigheidshalve brengen wij u alvast op de hoogte van de algemene voorwaarden voor werkzaamheden in de nabijheid van waterleidingen. Wij verzoeken u deze voorwaarden in acht te (laten) nemen bij het uitvoeren van de werkzaamheden. Echter dit is geen toestemming volgens de Wet informatie-uitwisseling Boven en ondergrondse netten (WION), ook wel grondroerdersregeling genoemd.

Antwoord

Op dit moment zijn de exacte transportroutes en aanlegmethodes nog niet bekend. Op het moment dat dit bekend is, zal u daar over worden geïnformeerd. Indien de werkzaamheden in de directe nabijheid van de leidingen zal gaan plaatsvinden zal de uitvoerder contact met u opnemen om de voorwaarden te bespreken.

Conclusie

De zienswijze leidt tot een aanvulling op de NRD. Voor details zie 3.1.

2.13 DOW Benelux B.V.(Kaan consultancy)

Faalkans buisleidingen

Wij hebben de NRD doorgenomen waarbij wij tot de conclusie komen dat in hoofdstuk 4.2 Milieueffecten en beoordeling locatiealternatieven (planMER), milieuaspect 3. Veiligheid en ruimtegebruik de veiligheid van buisleidingen, hoogspanningsverbindingen en gevaarlijke transportroutes nader zal worden beschouwd.

Wellicht ten overvloede benadrukken wij dat een toename van de faalkans van de buisleiding door het ontwikkelen van de windparken niet de voorkeur geniet van de buisleidingexploitant.

Graag wordt Dow proactief betrokken bij de verdere studie van de effecten van de windparken op de faalkans van de buisleiding en ziet met belangstelling de gebruikelijke berekeningen tegemoet.

Antwoord

Zie antwoorden onder 2.10 en 2.12

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een aanvulling op de NRD.

2.14 Gebr. Gresnigt Holding b.v., Kreekweg 2, 4421 RV Kapelle

Energieverbruik, verduurzaming en uitbreidingsmogelijkheden

Seasun is een glastuinbouwbedrijf dat in 2000 met overtuiging heeft gekozen om zich in de Willem-Annapolder te vestigen. Graag wil Seasun haar bijdrage aan de economische ontwikkelingen Zeeland continueren. Seasun is op dit moment zoals hiervoor al bleek vol aan de slag met invulling geven aan de energietransitie. Zij wil daar uit overtuiging nog meer op inzetten. Eenvoudigweg ook omdat als zij dat niet doet Seasun in haar voortbestaan wordt bedreigd. Het huidige fossiele energieverbruik van Seasun ligt rond de 1PJ. De verduurzamingsdoelstellingen van Seasun overstijgen de energieopbrengst van de geprojecteerde windturbines ruimschoots! Dat wordt kennelijk onvoldoende onderkend als Seasun de huidige voorgestane ruimtelijke invulling goed begrijpt.

Hoe dan ook, het belang om windenergie op twee locaties in de Willem-Annapolder toe te staan conflicteert met het belang van de verduurzaming van het glastuinbouwconcentratiegebied in Kapelle. Verdere verduurzaming zal voor Seasun namelijk aanzienlijke diepte-investeringen betekenen die wel rendabel gemaakt dienen te worden. Momenteel is de levering van restwarmte en rest-CO₂ uit het Sloegebied in onderzoek. De investeringen die hiermee gemoeid zullen gaan zijn zodanig dat hier meer hectares glasareaal tegenover dienen te staan. Als zo'n warmte-rotonde vanuit het Sloegebied voor Seasun haalbaar is, zou dit een grote positieve

spin-off hebben voor dorpen, steden en industriegebieden die in de buurt liggen van de geprojecteerde warmteleiding.

Door zowel aan de westzijde als aan de oostzijde van Seasun een windpark mogelijk te maken, worden de verduurzamingsmogelijkheden van Seasun dusdanig beperkt dat Seasun onevenredig zwaar geraakt wordt in haar continuïteit. Het glastuinbouwconcentratiegebied wordt door de voorgestelde plannen onterecht 'op slot gezet' c.q. er wordt ruimtelijk en omgevingstechnisch onverantwoord gekozen ten gunste van de één ten koste van de ander.

Derhalve verzoekt Seasun het college om in elk geval niet langer de locatie ten oosten van Seasun (Windpark Landmanslust) te overwegen als locatie voor een windpark dan wel alternatieve locaties in hernieuwde overweging te nemen en te laten onderzoeken in de plan-m.e.r. Ook is het verzoek van Seasun dat zowel in de plan-m.e.r. als in de project-m.e.r. het alternatief voor de milieueffecten wordt onderzocht dat de huidige situatie qua windturbines zo blijft (en zich autonoom ontwikkelt) en dat Seasun de reeds ingezette verduurzamingsslag vervolgt, bijvoorbeeld middels de levering van restwarmte en —CO₂ uit het Sloegebied.

Antwoord

De initiatieven voor windenergie dragen bij aan de doelstellingen voor het verduurzamen van de elektriciteitsvoorziening van de gemeente Kapelle en de provincie Zeeland, in het kader van het landelijke klimaatakkoord. Hiertoe is in de Provinciale Omgevingsverordening een concentratiegebied voor windenergie toegekend aan de Willem Annapolder en omgeving. Uit deze verordening blijkt reeds dat de provincie zowel inzet op windenergie als glastuinbouw in dit gebied en in de praktijk blijkt ook dat windenergie en glastuinbouw elkaar niet negatief hoeven te beïnvloeden.

De door u geschetste initiatieven voor verduurzaming van het energieverbruik van Seasun ontvangen wij in dat kader positief. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat deze verduurzamingsambitie te combineren is met windenergieontwikkelingen in de omgeving.

Voor de landbouwsector is er een eigen doelstelling geformuleerd in het klimaatakkoord, die ook middels het zoeken naar combinaties ingevuld kan worden. Wij zien daarom goede aanknopingspunten om zowel glastuinbouw als windenergie in dit gebied naast elkaar te ontwikkelen.

In het plan-m.e.r. wordt de geschiktheid van het plangebied voor windenergie onderzocht, hierbij is de autonome ontwikkeling (zijnde de huidige situatie en reeds vergunde ontwikkelingen) altijd onderdeel van het onderzoek.

Alternatieven inrichting WAP

Voor Windpark Willem-Annapolder zullen 2 inrichtingsalternatieven en in totaal 4 scenario's in het kader van een project-m.e.r. worden onderzocht. Met name windturbine 4 in alternatief 1 en windturbine 3 in alternatief 2 zijn dicht bij Seasun gelegen en zullen naar verwachting veel negatieve gevolgen voor Seasun met zich meebrengen. Dit geldt in het bijzonder voor windturbine 4, omdat deze turbine ten zuidwesten van Seasun zal worden gerealiseerd en dus veel schaduw hinder en geluidsoverlast (in verband met de meest voorkomende windrichting) zullen veroorzaken. Derhalve stelt Seasun voor dat een ander alternatief wordt onderzocht.

Antwoord

In het Project-m.e.r. zullen inrichtingsalternatieven worden onderzocht en worden de effecten van geluid- en slagschaduw op de omgeving, waaronder de kassen van Season, in beeld gebracht. Het geschetste opstellingsvoorstel van Season zal worden beschouwd naast de andere alternatieven in het MER.

Veiligheid

Season is opgedeeld in een kassencomplex aan de westzijde van de Kreekweg bestaande uit vier kasblokken en een verwerkingsruimte. Hier werken structureel meer dan 200 medewerkers. Aan de oostzijde van de Kreekweg heeft Season twee kassencomplexen waar ook structureel meer dan 200 medewerkers werkzaam zijn. Op het moment van falen van een windturbine (bladworp, gondelval, mastafworp, mogelijke ijsvorming op de turbinebladen) zullen de gevolgen in ieder geval substantieel zijn. Er zal door rondvliegende onderdelen van de windturbine in combinatie met grootschalige ruitbreuk op grote schaal letsel optreden bij onze medewerkers althans dat is in alle redelijkheid te verwachten. De (bijzondere) omstandigheid dat de complexen van glas zijn gemaakt dient daarom betrokken te worden in het onderzoek naar de veiligheidseffecten van de windturbines.

Ook wil Season erop wijzen dat de Veiligheid van de arbeidsmigranten, die in de Willem-Annapolder gehuisvest zijn, zorgvuldig onderzocht dient te worden. Season vreest ook voor hun Veiligheid c.q. voor een onaanvaardbare aantasting van hun leefomgeving.

Antwoord

In het kader van het MER zal een onderzoek worden uitgevoerd naar externe veiligheid en te verwachten risico's van windturbines. Dit wordt uitgevoerd en getoetst aan geldende wet- en regelgeving. Hierin zullen ook de mogelijke risico's en effecten op (beperkt) kwetsbare objecten in de omgeving, waaronder het kassencomplex en de arbeidsmigrantenwoningen, worden onderzocht.

Verloren gaan productie

Een mogelijke bijkomstigheid van het falen van een windturbine is het feit dat in een dergelijk geval de jaarteelt van betreffend(e) kassencomplex(en) geruimd dienen te worden. Bij (omvangrijke) ruitbreuk is het kasklimaat niet te handhaven en moet de jaarproductie als verloren worden beschouwd.

Antwoord

In het milieueffectrapport worden milieueffecten onderzocht. Eventuele economische (gevolg)schade maakt hier geen onderdeel van uit. In het kader van het ruimtelijk plan (bestemmingsplan) wordt een bredere belangenafweging gemaakt en worden ook niet milieu-gerelateerde aspecten meegewogen. Los van bovenstaande zijn windturbines in Nederland verzekerd voor aansprakelijke (gevolg)schade.

Wake-effecten, mist en effecten op kasconstructie

Seasun maakt zich zorgen om dit windturbine wake-effect. In de inrichtingsalternatieven in de NRD staan windturbines relatief dicht bij de kassencomplexen geprojecteerd. In het voorstel worden windturbines geprojecteerd die waarschijnlijk zeven keer zoveel vermogen zullen hebben dan de huidige windturbines, maar wel op dezelfde afstand van Seasun zullen staan ten opzichte van de huidige windturbines.

In dat opzicht is ook het effect van mistvorming dat ontstaat door turbulente stromen achter grote windturbines in combinatie met vochtige lucht van belang. Seasun is in 2000 naar Zeeland gekomen omdat in Zeeland de meeste zonuren op jaarbasis zijn. Binnen de glastuinbouw geldt namelijk de algemene gevalideerde stelregel 1% meer licht is 1% meer productie.

Aangezien een aantal windturbines is gepositioneerd aan de zuidwestzijde van het kassencomplex (de meest gangbare windrichting) vreest Seasun voor een zodanig effect dat in bepaalde perioden er mistvorming boven onze kassen ontstaat, waardoor er nagenoeg geen zonlicht meer bij het gewas kan komen.

Deze (bijzondere) omstandigheid zou onderzocht moeten worden in het kader van de veiligheid. Het is namelijk onduidelijk welke gevolgen deze continu aanwezige turbulente luchtstroom heeft voor de aluminium kasconstructie met daarin zeer verfijnde luchtraamregelingen. Het is namelijk goed mogelijk dat versnelde vermoeiing zal optreden op bijvoorbeeld de luchtramen van de kassen, maar ook de (kas)constructie zelf is daar niet op gebouwd en er zou bijvoorbeeld metaalmoeheid kunnen ontstaan. Bij het ontwerp van een nieuw windpark kan ervoor gekozen worden om onderdelen van achterliggende windturbines extra stevig uit te voeren. Dit om vermoeiing tegen te gaan. Dat is bij kassencomplexen niet mogelijk.

Antwoord

Wanneer windturbines draaien veroorzaken zij op twee manieren een toename van de turbulentie in de lucht. Enerzijds is er de toename van turbulentie die veroorzaakt wordt doordat de wieken door de lucht bewegen. Deze turbulentie vindt plaats direct achter de rotor (hoog boven het aardoppervlak) en dooft op relatief korte afstand uit. De andere vorm van toename van turbulentie hangt samen met de afname van de windsnelheid direct achter windturbines. De afname in windsnelheid wordt opgelost doordat ongestoorde wind uit hogere luchtlagen (met een hogere windsnelheid) zich mengt met de laag daaronder. Dit effect houdt aan tot grotere afstand van de windturbines en wordt wel het wake-effect genoemd. In het MER zal nader worden beschouwd of beide vormen van turbulentie mogelijk effect kunnen hebben op de kassenconstructie.

Het ontstaan van mist is afhankelijk van meteorologische condities die gerelateerd zijn aan een combinatie van lokale, regionale en bovenregionale condities zoals hoge- en lagedrukgebieden. Het is uitgesloten dat een windpark dat bestaat uit 4-5 windturbines hier lokaal op van invloed is. Er is derhalve geen aanleiding dit aspect in het MER nader te onderzoeken.

Leefomgeving geluid

Zoals reeds aangegeven, werken in de kassen van Seasun structureel meer dan 400 medewerkers. De glazen kassen zijn enkelruits en hebben weinig tot geen geluidsisolerende werking. Bovendien moeten de kassen 'gelucht' worden, waardoor de ramen overdag de hele dag openstaan.

Seasun maakt zich ook zorgen over de mogelijke geluidsoverlast die de windturbines kunnen veroorzaken in relatie tot (de gezondheid van) het personeel in de kassen. Deze medewerkers zijn hier dag in dag uit gemiddeld 8 uur werkzaam. Deze (bijzondere) omstandigheid dient meegenomen te worden in het onderzoek naar de geluidseffecten van de inrichtings-alternatieven én in het onderzoek naar de cumulatieve geluidshinder als gevolg van de verschillende voorgenomen windparken. Bovendien zijn deze (cumulatieve) geluidseffecten niet alleen vanwege de werknemers in de kassen relevant, maar ook vanwege de migrantenhuisvesting en een privéwoning die zich tussen de kassen bevinden. Seasun verzoekt de gezondheidsgevolgen als gevolg van geluid apart te beoordelen.

Antwoord

In het kader van het MER zal een geluidsonderzoek worden uitgevoerd. Hierin wordt de geluidbelasting op de omgeving, waaronder de kassen, inzichtelijk gemaakt en wordt getoetst aan de wettelijke normen voor geluidbelasting op gevoelige objecten. Hierbij wordt ook de arbeidsmigrantenwoning meegenomen.

Voor alle gebouwen die als geluidgevoelig object worden aangemerkt conform artikel 1 van de wet geluidhinder, geldt dat getoetst wordt aan de geluidbelasting op de buitenzijde van de gevel, ongeacht het materiaal waarvan deze gevel gemaakt is.

Leefomgeving – slagschaduw

Een substantieel gedeelte van de medewerkers van Seasun zijn werkzaam “boven in” het gewas. Dit houdt in dat zij elke schaduwvorming direct op hun werk zien. Seasun heeft met de huidige opgestelde relatief kleine windturbines ervaring opgedaan. In de periode 2003 tot heden is het een aantal keer voorgekomen dat personeelsleden de slagschaduw op hun werk als zeer hinderlijk ervaren en dat de slagschaduw gezondheidsklachten tot gevolg had. Seasun heeft deze personeelsleden toen moeten verplaatsen naar een ander gedeelte van het kassencomplex. Seasun vreest daarom voor de situatie dat veel grotere windturbines worden geplaatst in de buurt van de kassencomplexen en verzoekt derhalve om ook de gezondheidseffecten van slagschaduw op de medewerkers van Seasun in het project-m.e.r. (apart) te onderzoeken. Overigens verzoekt Seasun om bij de berekening van de scores inzake leefomgeving ook de woningen van de arbeidsmigranten te betrekken.

Antwoord

In het kader van het MER zal een slagschaduwonderzoek worden uitgevoerd. Hierin wordt de schaduwduur op de omgeving, waaronder de kassen, inzichtelijk gemaakt en wordt getoetst aan de wettelijke normen. Hierbij worden ook de arbeidsmigrantenwoningen meegenomen. Indien nodig zullen mitigerende maatregelen (stilstandsvoorziening) worden toegepast.

Conclusie

De zienswijze leidt tot een aanvulling op de NRD. De voorgestelde inrichtingsvariant en het onderzoeken van mogelijke effecten van turbulentie op de kassenconstructie zal worden meegenomen in het MER. Zie ook paragraaf 3.1.

3 AANVULLINGEN N.A.V. ZIENSWIJZEN

3.1 Samenvatting

Op basis van de zienswijzen worden vier aanvullingen op de NRD doorgevoerd in het op te stellen milieueffectrapport:

- In het onderzoek naar 'ruimtegebruik' wordt ook ingegaan op de aanwezigheid van drinkwatertransportleidingen in de omgeving. Eventuele effecten van de windturbines op deze leidingen worden onderzocht.
- Het te onderzoeken plangebied van windpark Kapelle-Schore wordt uitgebreid, conform onderstaande plangebiedenkaart (figuur 3.1).
- De door Season voorgestelde inrichtingsvariant zal tevens worden beschouwd in het MER.
- De mogelijke effecten van turbulentie op de kassenconstructie van Season zal worden beschouwd in het MER.

Figuur 3.1 Aangepast plangebied Kapelle-Schore

